

JEAN MOREAS

ΛΑΗΝ τὴν ψυχήν, Γάλλος τὸν φιλολογικὴν ὑπηκοότητα, ὁ Ζάν Μωρεᾶς — ὡς εἶχε μεταβαπτίση τὸ διὰ τὸ μῆκος ἀνυπόφορον εἰς τὰς Παρισινὰς ἀκοὰς ἐπιφρονὲς ὄνομά του — ὁ ἀδρὸς ποιητὴς ἔπειτα ἀπὸ μίαν ἀναικτίμενα ἐνέδρων νόσου ἦτις, προαγγελος διαρκῆς τοῦ θανάτου, τὸν ἐνορθῶσεν αἰχμάλωτον ἐπάνω εἰς τὴν κλίνην ἴδιωτικοῦ νοσοκομείου, ἐξεψύχησε περιστοιχιζόμενος ἀπὸ τὸ προσφίλές τε καὶ λιτεχνικὸν ζεῦγος Σιλβαίν, τὸ δόπον θαυμασίως ἐζωντάνευσε τοὺς ὀφραίους στίχους του τῆς «Ιφιγενείας». «Οσῳ ἥρεμος, ἀφροντις, ἀθόρυβος, ίδανικὴ ὑπῆρξεν ἡ ζωὴ τοῦ ποιητοῦ — μία 'Αττικὴ ὅσις εἰς τὸν δαιδαλὸν τῆς Παρισινῆς μεγαλουπόλεως — τόσῳ ἐπώδυνος καὶ μελαγχολικὸς ὑτέρηξεν ὁ θάνατός του. Τὸ σῶμα ἡττᾶτο, ἔφθινεν ἀπὸ τὰ πλήγματα τῆς συμφορῆσεως, ἐνῷ τὸ πνεῦμα τὸ τοσάκις τανυθὲν εἰς τὸν αἰθέρα τῆς ὀλγυθινῆς ποιησεως, ἡκτινοβόλει σκορπίζον γύρω του λάμψεις χάριτος. «Οταν ἡσθένησεν, οἱ ιατροὶ ἀπηγόρευσαν τὰς ἐπισκέψεις. Ἐπονοῦσε ἡ καρδιὰ τοῦ ποιητοῦ, ὁ πυρετὸς τὸν ἐζήντει. Καὶ ὅμως ἀνθεῖσεν ἐπὶ τρεῖς ἑβδομάδας, παρὰ πᾶσαν ίατρικὴν

ποστδοκίνην, οἱ δὲ φίλοι του ἐξεπλάγησαν μὲ τὴν ἀδαφορίαν του, τὴν ὅλως Σωκρατικήν.

— Τὶ πρέπει νὰ πάθῃς ὀκόμη, καρδιὰ μου, διὰ νὰ συντρίψῃς ἐντελῶς; ἔλεγεν ὁ ἀσθενὴς μονολεγῶν, ἐνῷ τὸν ἐκύκλουν οἱ θαυμασταὶ του, ἐν οἷς ὁ ὑπουργὸς Μπαρτοῦ, ὁ Ἀνατόλ Φρανς, ὁ γλύπτης Ρούτεν, ὁ Μπαρρές, ὁ Ἄντι Ρενιέ, ὁ Μεγνερέσ, ὁ κριτικὸς Κουλόν καὶ ἄλλοι.

‘Ο διευθυντὴς τῆς κλινικῆς ἐπέμεινε νὰ μὴ κουραζεται ὁ ἀρρωστος μὲ τὰς ἐπιτικέψεις.

— Δέν θέλουν οἱ ιατροὶ νὰ πεισθοῦν ὅτι δὲν μὲ κτυπᾷ ἡ ἀρρωστεια, ἀλλ’ οὐγὴ τοῦ Ἀπόλλωνος: διεμαρτυρήθη ὁ ποιητής, ἐπιμένων νὰ ἔχῃ τοὺς φίλους του πλησίου του.

‘Οφγὴ Ἀπόλλωνος! Οὐαὶ ἔκφρασις μετὰν αὐτοπειθήσεως καὶ ὑπερηφανείας, ἀντιτιθεμένη πρὸς τὸν Θάνατον, στοις ἀδικήτως θερίζει κεφαλαῖς. Καὶ ἀληθῶ! Ο θάνατος ἐνὸς ποιητοῦ, ὡς ὁ Μωρεᾶς, δύναται νὰ ὀνομασθῇ ὀργίλον κτύπημα τοῦ ἀντιζήλου Θεοῦ.

‘Η κ. Σιλβαίν — μεγαλεῖον Ἡρας καὶ σεμνότης Ἀρτέμιδος, (κατὰ τὴν ἔκφρασιν Ἐλληνος παρακολουθήσαντος τὴν ἀσθένειαν τοῦ Μωρεᾶς) — ἦτο διὰ τὸν ποιητὴν τῶν «Στροφῶν» συμπαθεια παλαιά, μία αἰσθητικὴ ἀνάγκη.

— Η παροισία σας, κυρία, ωφελεῖ, φαίδρυνει τὸν ποιητήν, τῆς εἰπεν δὲ ιατρός. Ήμπορεύετε νὰ τὸν βλέπετε ἐλευθέρως.

‘Ο ίδιος δὲ ποιητὴς τῆς εἰπε :

— Τι καρμα ποῦ δὲν θὰ πεθάνω στίγγων τὸ χέρι σας. . .

‘Ο Μωρεᾶς¹ ἔζησεν τὰ νεανικά του ἔτη ἐν μέσῳ ποιητικῆς ἀτμοσφαίρας. Ήσαν οἱ καλοὶ ἐκεῖνοι

1) «Ο Παπαδιαμαντόπουλος ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις τῷ 3 Απριλίου 1856. Ἐκ πατρὸς ἦτο ἔγγονος τοῦ Ἰωάννου Παπαδιαμαντόπολον ἀγωνιστοῦ, πεσόντος κατὰ τὴν ἥρωικὴν ἔσοδον τοῦ Μεσολογγίου. Ὁ πατήρ του Ἀδαμάντιος Παπαδιαμαντόπολος, ἀποθανὼν κατὰ τὸ ἔτος 1908, ἐν ἡλικίᾳ 93 ἑτῶν, ἦτο ἐφέτης κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς γεννήσεως τοῦ ποιητοῦ, ἐτερομάτισε δὲ τὸ στάδιον του ὡς εἰσαγγελεὺς τοῦ Ἀρείου Πάγου.

· Ἐκ μητρὸς δὲ ποιητὴς ἦτο δισέγγονος τοῦ Ἐμμανουὴλ Τομπάζη, πρώτου Χριστιανοῦ διοικητοῦ τῆς Κορήτης. Ἡ μήτηρ του, Παρασκευὴ Ιωνοδῆ, καταγομένη ἐκ τῆς Υδρας, ἦτο ἀδελφὴ τῆς συζύγου τοῦ ἀειμνήστον Επαμεινώνδα Δεληγεώργη. Ἀδελφαὶ του εἶνε αἱ ἐν Ἀθήναις κυρίαι Χρηστίνα Καλογεροπούλου Λάροχου καὶ Μαρία Γεωργιάδου, ταγματάρχου τοῦ μηχανικοῦ.

Τὰς πρώτας αὐτοῦ ἐγκυλίους σπουδάς ἔκαμε εἰς τὰς Αθήνας, ἐνωπὶς ἐπιδοθεὶς εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν γραμμάτων. Ἐδημοσίευσε ἱκανὰς μελέτας καλλιτεχνικάς, αἰσθητικὰς καὶ ποιητικὰς εἰς πλειστα τῶν τότε ἐκδιδομένων ἐγταῦθα φύλλων, ίδιως δὲ εἰς τὸν «Ἀττικὸν Μηνύτορα».

Κατὰ τὸ ἔτος 1874 ἐδημοσίευσε τὴν μετάφρασιν τῆς

Quand reviendra l'entourne avec les feuilles mortes,
Qui courront l'éhang du moulin ruiné;
Quand le vent remplira le trou héaut des parties
Et l'inutile espere au la veule à tourne;

Te veux aller enor m'asseoir sur cette banch,
Contre le mur tissé et un reuez liser veueil,
Et regarder longtemps dans l'eau glacee et morné
S'effondre mon image et le pêche salet.

Τελος Μωρέας

Αύτογραφον Μωρέας

Τὸ παραπάθεμενον αὐτόγραφον ποίημα τοῦ Ζάν Μωρέας, εἶνε ἐν τῷ περιλαμβανομένῳ εἰς τὰς «Στροφάς». Οἱ στίχοι οὗτοι, ὡν μετάφρασιν γε: ομέρην ὑπὸ τοῦ ουνέργατον μας κ. Θ. Ζωτόποιλου δημοσιεύομεν, δύνανται νὰ θεωρήσουν ὡς μά πελαγολικὴ ἐπὶ τῷ Ἕγγιζοντι θατάτῳ του προφητεία.

Σᾶν ἔλθῃ τὸ φθινόπωρο καὶ φύλα πεθαμένα
Στοῦ γρούμου μύλου πέσουνε τὴ στέρνα τὴ πλατειά.
Καὶ μέσ' στὰ κούφια βάθη του θὰ βόγγυνον ἀγρυεμένα
Τὸ ἄγρια, καὶ ὅπου ἐστέναζεν ἡ πέτρα του ἡ βαρειά.

Θὰ πάω μονάχος νὰ σταθῶ στὸ ἔδρο ἐκεῖνο μέρος,
Στὸν τοίχο ἀγράντια ποῦ δικούσθησε τον ὁ γέρος,
Κι' ὥρα πολλὴ στὰ σκυθρωπά νερά θὰ βλέπω κάτου
Τὴν ὄψι μου, καὶ τὴ στερνὴ γαλήνη τοῦ θανάτου.....

χρόνοι καθ' οὓς ἐν Ἀθήναις ἔσφυζεν ὁ παλμὸς τῆς
ἔμπνεύσεως, ποὺν Δαμαρτίνειος ἴσως, ἀλλ' ίκα-
νὸς νὰ διανυίξῃ εὑρεῖς εἰς τὴν διανοιαν ὅριζοντας.
"Ηκμαζεν τότε οἱ Παράσχοι, ὁ Βασιλειάδης, ὁ
Παπαρργύπουλος, ὁ Βλάχος, ὁ Ἀμπελᾶς καὶ
ὑπῆρχε εἰς δεσμὸς ἀγάπης μεταξὺ ὅλων αὐτῶν
τότε ὁ Παπαδιμιχντόπουλος ἔγραψε στίχους, οὓς
ἔξεδωκε ὑπὸ τὸν ἀρκετὸν περιέργον καὶ τόσῳ ἀντί-
θετον τίτλον «Τρυγόνες καὶ Ἐχιδναι». Τὰ πρω-
τότεια ἐκεῖνα παρῆλθον σχεδὸν ἀπαρατήρητα καὶ
ἀνεπιστρεπτεί. Ο νεαρὸς τότε στιχουπλόκος ἔσχε

τὴν εὔτυγη ἔμπνεισιν νὰ φύγῃ ἐξ Ἀθηνῶν, πρὶν
ἢ ἡ φυλλοζήρα τοῦ ὑλισμοῦ μαράνῃ τὸ ποιητικὸν
χεισθῆμα. Καὶ ὁ Παπαδιμιχντόπουλος ἔγινε Μω-
ρέας. Ο Ἀθηναῖος, Παρισινός. Αἱ Τρυγόνες,
Stances.

Τὸ φιλολογικὸν στάδιον τοῦ Μωρέας ὑπῆρξε
φωτεινότατον, ἡ ἀναδειξίς του ταχεία. Γύρο τῶν

ἡσαν μεταφράσεις. Μεταξὺ τῶν πρώτων ἡσαν καὶ τέσσαρα
εἰς τὴν Γαλλικὴν γλώσσαν πουήματα, πρόδομοι τῆς με-
τέπειτα φιλολογικῆς δράσεώς του.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ φθινοπώρου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ὁ
ποιητὴς ἀπεστάλη εἰς Μόναχον παρὰ τοῦ πατρός του
διὰ γὺ σπουδάτη τὴν Νομικήν. Ἄλλ' ἡ αὐτηὴ τὴς
Θέμαδος μορφὴ δὲν ἔθελε τὸν πρωσιτισμένον διὰ τὴν
εὐγενὴ τῶν Πιεστίδων θεαπελαν. Καὶ οὕτως ὁ ποιητὴς
ἀναπάντεια ἐν Παρισίοις κατὰ τὸν Νοέμβριον τοῦ 1878.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἀρχεῖται τὸ στάδιον τῆς ἐξε-
λέσεως τοῦ Ζάν Μωρέας. Ἡ ποιητικὴ καὶ ψυχολογικὴ
αὐτὴ ἐξέλιξις εἶνε τρόποι περίεργος. Ὁ Μωρέας ὑπέ-
στη τὴν ἀπέδρασιν τῶν συμβολιστῶν καὶ τῶν Παρνασ-
σιακῶν ἔπειτα. Ὁ ποιητὴς ταλαντεύεται πρὸς στιγμὴν
ἐν τῷ κλύδωνι τῶν μεγάλων ἀντιθέτων ψευμάτων τοῦ
ἀτέρμονος ποιητικοῦ ὀκεανοῦ, ἐπανεῖσθεν ἐν τῷ βάθει
τῆς ψυχῆς του τὴν συγγενῆ αὐτῷ αἰωνίαν καὶ σορῆρη
ἔλληρικήν γαλήνην. Καὶ ὁ ἐν τῇ καρδίᾳ του ὑπνώτων
μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης κλασικὸς "Ἐλλην ἀφυπνίσθη,
ἐγιγαντώθη καὶ ἐπεβλήθη, διότι ἔγαλεν εἰς στίχους ἀπε-
ότιος ἀρμονικούς, ὁδαίους καὶ ἐξόχως ἀνθρωπίνους,
ἐν τῇ κλασικῇ των λιτότητι, καὶ δαρκιτες εἰς ἀρετὰς
ἰδιαῖσσας εἰς τὴν ὑγια, ὁδαίαν καὶ ἀθάνατον ποίησιν
τῶν ἀρχαίων.

Κατὰ τὸ αὐτὸν ἔτος 1878 ὁ Ιωάννης Παπαδιμιχντό-
πουλος ἔξεδωκε τὴν πρώτην συλλογὴν τῶν ποιημάτων
αὐτοῦ «Τρυγόνες καὶ Ἐχιδναι». Εἶχε γραφῆ εἰς τὴν
καθαρεύονταν.

Πολλὰ τούτων ἡσαν πρωτότυπα ἀλλα
καθηκός ἦτο ὁ Ιταλικὸς Παρνασσός.

Κατὰ τὸ αὐτὸν ἔτος 1878 ὁ Ιωάννης Παπαδιμιχντό-
πουλος ἔξεδωκε τὴν πρώτην συλλογὴν τῶν ποιημάτων
αὐτοῦ «Τρυγόνες καὶ Ἐχιδναι». Εἶχε γραφῆ εἰς τὴν
καθαρεύονταν.

χριτικῶν ἐτάχθη ἐνωρίς εἰς τὴν πρωτοπορείαν τῶν
ἐκλεκτῶν τῆς Γαλλικῆς φιλολογίας.

‘Η πρώτη έμφάνισίς του χυριώς, έκτος τῆς κατά τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἐν Παρισίοις διαμονῆς του συνεργασίας εἰς περιοδικά, ἔγένετο τῷ 1884 μὲ τὰς «Σύρτεις». Εμφανής εἰς τὰ ὄλιγα ἑκεῖνα ποιήματα εἶναι ἡ ἐπιδρασίς τοῦ Βωδελχίου, τοῦ Βερλαίνου. Ο φιλοσοφικὸς συμβολισμὸς εἶναι ἀφθόνως ἐν αὐτοῖς διακεχυμένος. Μετὰ δύο ἔτη εἰς τὰς «Cantilenes»¹⁾ — ἀπηγόρευτες Μεστικιών ἐλεγείων — πυραμελεῖ τὴν ἔκφρασιν διὰ νὰ ἀφοσιωθῇ εἰς νέους ρυθμούς. Η «Ἐριφύλη» καὶ δι «Περιπαθῆς προσκυνητῆς» τὸν ἀνακειπόνταν ἐνθουσιώδη θιασώτην τῶν Γάλλων ποιητῶν τῆς ‘Αναγεννήσεως καὶ ιδίως τοῦ Ronsard. Ο στίχος του δὲ ἐλεύθερος, εἶναι κατὰ τὴν γαρρακτη ριστικὴν ἔκφρασιν ἐνὸς κριτικοῦ του, δικεκθυμισμένος ἐπὶ τῇ ἀνθεπίνης ἀναπνοῆς. Ο «Περιπαθῆς προσκυνητῆς» εἶναι τὸ πρῶτον ἔργον εἰς τὸ διοίσιν πολὺ ἐπάρνεσξαν οἱ μεγάλοι κριτικοί. Γλωσσικῶς ἔχαρακτρίσθη ὁ Μωρέζς ὡς εἰς ἀπὸ τοὺς δυσκόλους; συγγραφεῖς, μεταχειριζόμενος ίδικήν του γλώσσαν, τεγχικὴν εἰς ἔκφρασιν, ὥστε νὰ ὄνομασθῇ ὑπὸ τοῦ Μπαρρές «ροέτε grammairien». Ποιητικῶς τέ ἔργον του ἐθεωρήθη ἀριστούργημα. Ο ‘Ανατόλ Φράνς, ὁ Μπαρρές, ὁ Λεκόντ δὲ Λιλ ἔξιψωσκαν τὸν Μωρέζς, δοτίς ἡδὸν καταλαμβάνει ἐξέχουσαν θέσιν εἰς τὰ Γαλλικὰ γράμματα. ‘Απὸ τοῦ 1899 ἀρχίζει ἡ ἐμφάνισίς τῶν «Stances», αἱ ὅποιαι εἶναι τὸ πλέον ὑπέροχον ἔργον τοῦ ποιητοῦ. Γεμάται θλίψιν καὶ ἔμπνευσιν ἀγνήν, εἶναι τέλεια ἀνάγλυφα. Δι’ ὑρους κρυσταλλίνου ἔγγιζει τὰ ἀκρύτατα σημεία τῆς τέχνης καὶ τάσσεται πιστός αὐτῆς ιεροφάντης. Αρχίζει διὰ τῶν «Στροφῶν» ἡ ἐπένοδος πρὸς τὸν κλασικισμόν. Οὐδὲ ἡ το δυνατόν, παρασυρθεὶς ἀπὸ τὰ ἀπατηλὰ εἰδῶλα τοῦ συμβολισμοῦ, νὰ ἀπομακρυνθῇ διὰ παντὸς τῶν ὑπερόχων προτύπων ἐνὸς ἀειζώσυν καλλους. Η μορφὴ ἡ αὐτηρὰ καὶ ἡ ἔννοια ἡ φιλοσοφικὴ τῶν «Στροφῶν» φχνερώνουν πόσον ἡ ψυχὴ του παρέμεινεν ‘Ελληνική.

"Εφυγε νεανίς έξι Αθηνῶν διὰ νὲ σπουδάσῃ νομικὰ καὶ ὅταν τὰς ἐπανεῖδε μετὰ εἰκοσχετίκων ἦτο Γάλλος μαître. Πού νὰ ἀνχγνωρίσῃ τις εἰς τὰ μεγάλα, τὰ ζωηρὰ μάτια, κατω ἀπὸ τὸν ἀγώριστον μονύμελον, ὑπὸ τὸν ἀμεμπτον τοῦ ἐνδύματος συρμόν, τὸν 'Αθηναῖον τοῦ 1875. 'Αλλὰ δὲν ἦτο ἡμορρῆ ἡτις εἶχε παραλλάξῃ ὅταν ἦλθεν ἐδὼ μαζῆ μὲ τὸ πνευματικόν του τέκνον τὴν 'Ιριγένειαν'. Ἡτο καὶ ἡ καρδία του ἀλλη. 'Οταν ἔδρεπεν ἐπὶ τοῦ πχλλεύκου Σταδίου τὰς ἐπευημίσας τοῦ πλήθους εἶπεν: «'Εάν

1) Cantilénés, (*ἐκ τοῦ λατινικοῦ cantilena, ἀσμάτιον*). *'Ερωτικὸν πόλημα συβαροῦ ὑφους καὶ αἰσθητικοῦ.*

ή καρδιά μου δεν ήτο πρό πολλού ραγισμένη, μια
τέτοια ωμορρητική συμπάθεια θα την έκαψε να
σκιρτήσῃ».

Πράγματι, ή ἔμπνευσίς του συχνὰ συνεταύτιζετο μὲ μίκην ἀόριστον, ἀλλ' ἐπίκυον θλῖψιν. 'Ο Μωρεῖς δὲν τὴν ἑξεμυστηρεύθη ποτέ. Τὴν παρουσίας τὸν ὁδὸν ιδενίκην. Τὰ βάθυ τὰ πραγματικὰ τῆς καρδίας του ἔβλεπε μόνος αὐτός.

‘Ομόχασκανωτέρω πνευματικὸν τέκνον τὴν
«Ιργένεικην». Ἀς μὴ φανῇ τολμηρόν. ‘Ο Μω-
ρεᾶς δὲν ἀπεμακρύνθη τοῦ πατωτύπου’ διετή-
ρητε ὅλον τὸ μεγαλεῖον τοῦ ἔργου, ἀλλὰ κατώρ-
θωσεν τὸ πυρσοχρόνη ἐπὶ τοσοῦτον εἰς τὴν νεω-
τέρων ἀντίληψιν, ὡς τε ὁ παχαιός θρύλος νὰ φρί-
νεται νέος. Δὲν μετέφρασε δούλικῶς, δὲν πα-
ρέρχεται κυθικέτως, ἀλλ’ ὁ σύγχρονος ποιητὴς
μετουσιώθη εἰς τὸν ἀρχαῖον τραγικὸν καὶ ἡ Ιρ-
γένεικη τοῦ Εὔριπίδου ἐνεργήσθη ως δημιουργικὴ
σχεδὸν ἐγχειρία.

Τὸ ἔργον τοῦ Μωρεᾶς δὲν ἡμ.πορεῖ νχ κριθῆ
εἰς προχείρους ἐπὶ τῷ θενάτῳ του γραμμάς.¹⁾
Πάντως εἶνε ἔργον, ὅπερ θὰ ἐπιζήσῃ. Εἰς τὴν
Γαλλικὴν λογοτεχνίαν ἔχει χαράξεη Βαθεῖαν τὴν
ἐπιδροσίν του.

‘Ο οὐδὲν; καὶ οὐ πέροχος; λαξευτής τῶν στίχων,
ἐκ τῶν ὀρχιστέρων καὶ παθητικωτέρων ἐξ ὅσων
κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἤνθησαν εἰς τὸν Γαλλικὸν
Πλατανάσσον, δὲ ψύχουσας καὶ λατρεύσας πνειμάτιν
εἰδώλων, ιδρύων ἀφ' ἐνός νέαν σχολήν, τὴν ρωμα-
νικὴν (νεολατινικὴν), σημαιοφόρος; τῶν Πλατανά-
σσων, τῶν συμβολιστῶν καὶ ἀφ' ἔτερου νοσταλ-
γὸς τῶν ἡρειπωμένων μαρυζέρων, τοῦ κλασικοῦ
καλλίους, ὕμνησε εἰς τέχνην καὶ εἰς σκέψιν, ἀνταξίας
τῶν περιλάμπρων παραχρόσεων, τὰ μεγάλα αἰσθή-
ματα καὶ τὰς γοητευτικωτέρας ἀρμονίκς. Δισ-
κολονότος ἐν ἀρχῇ, διαυγέστερος κατόπιν,
ἔψυχλε τὸ ‘Ωρχεὸν πολυτεόπως’ πάντοτε ὄμως
ἀπὸ τοὺς στίχους του δὲν ἔλειψεν δὲ μελῳδικὸς
ρυθμός, εἴτε συμβολιστής ἦτο, εἴτε νεοκλασικός.
Καθ' ὅλας τὰς μεταλλαγὰς δὲ Μωρέζης ὑπῆρξε
πρωτότυπος καὶ εἰς τὰς ίδιας καὶ εἰς τὴν διατύ-
πωσιν τῶν ἴδεων.

‘Ο Μωρεῖς περιεφρόνει καθέ λεπτομέρειαν τῆς ζωῆς· τὸν εἶλκεν ἡ μεγάλη, ἡ πότνια Φύσις. ‘Η ὁσμὴ μιᾶς θρυχερᾶς αὐγῆς ἀπετέλει δι’ αὐτὸν μίαν χαράν. ‘Αντελαμβάνετο οὐχὶ διὰ τῆς ὁράσεως ἢ τῆς ἀφῆς, ὅπως ὁ ἄλλος κόσμος, ἀλλὰ διὰ τῆς ψυχῆς, διὰ τῆς διαισθήσεως τοῦ πνεύματος.

Ακριβῶς εἰπεῖν, ὁ θυνκτος ἐπληξε τὸν Μωρεῖς εἰς τὰ προσύλαια τῆς Γελλικῆς Ἀκαδημίας. Διότι ὁ Ἐλλην ποιητὴς ἀσφαλῶς θὰ ἔξελέγετο Ἀκαδημιαῖκος. Οἶος προμήνυμα τοῦ

1. Εἰς τὸ προσεχὲς φύλλον θὰ γρίψωμεν ἐκτενέστερον περὶ τοῦ ἔργου του, παραδέοντες καὶ ἀποσπάσματα στήγων του, κατὰ μετάφρασιν.

χρίσματος, ἐπῆλθε πρό τινων μηνῶν ἡ πολιτογράφησίς του ὁ; Γάλλου πολίτου. Ἡ ἀλλαγὴ ὑπηκοότητος — ἀπαραίτητος διὰ τὴν Ἀκαδημαϊκὴν ὑποψηφιότητα — παρενοήθη ἀπὸ τινάς συμπατριώτας του, οἱ δὲ προληπτικοὶ διόλου παράδοξον νὰ ἀποδώσουν εἰς ἐκδίκησιν μοιραίων τὸ θανατηφόρον πλήγμα, τὸ τάσιμον αἰρίδιον, τὸ ἐπελθόν καὶ ἡ ἐποχὴν τὸ δοξασμένον ὄνομα τοῦ Ἐλληνος ὑπεχώρει εἰς μίχη, τιμητικὴν ἀλλως τε, φιλολογικὴν ἀνάγκην. Βεβαίως οἱ τύποι δὲν θὰ μετέβαλλον τὴν οὐσίαν. Ὁ Μωρεᾶς πολιτογραφηθεὶς Γάλλος, θὰ ἔμενε Ἐλλην τὴν ψυχὴν, τὸ πνεῦμα, τὴν καρδίαν. Καὶ τοιοῦτος ἀποθνήσκει. Εἰς τὸ ψυχορράγημα του, κατὰ τὸ ὄποιον διετήρει ἀμείωτον τὴν διαύγειαν τοῦ πνεύματος, τίς οἶδεν ἂν δὲν ὄμαρτισθη τὸ πατρόφον ἔδρφος!

Οἱ Γάλλοι, οἱ ὄποιοι ἔγωστικῶς ἀλλὰ καὶ δικαίως οἰκειοποιήθησαν τὴν δόξαν του καὶ τὸν διεξεδίκησκον ὡς ἰδίον τέκνον τῆς ἑαυτῶν πατερίδος, ἐν ἣ ἀλλως τε οἱ μεγάλοι ποιηταὶ ἀρθρονοῦν, αὐτοὶ οἱ ὄποιοι ζῶντα τόπον τὸν ἡγάπησαν, ὥστη κρατοῦν τὴν τέφραν τοῦ ἑνηνευμένου Ἐλληνος τροποθετού. ¹⁾ Αἱ Ἀθηναῖ, αἵτινες ἐλίκινισαν τὴν ψυχὴν του εἰς τοὺς πρώτους ρεμβούσμους καὶ ἐνετύπωσαν εἰς τὸ πνεῦμα του τὴν πρώτην ἀντιληφτικὴν τοῦ τελείου, τοῦ ἀφθάστου κάλλους, ἔστειλαν μὲν μητρικὸν πόνον κλάδους δάχρηνς, οἱ ὄποιοι ἔφερον εἰς τὰ φύλλα των ὅλην τὴν λεπτὴν δύστον τοῦ Ἀττικοῦ ἔσχος καὶ τὸν χυμὸν τῶν μεγάλων ἀναμνήσεων. Τὸ σκήνως τοῦ μεγάλου ποιητοῦ δὲν διῆλθεν ἀγνωθεν τοῦ Ἰλισσοῦ, οὔτε ἡ ἱερὴ Ἀκρόπολις θὰ ρίπτῃ τὰς σκιάς της εἰς τὰ λείψαντα τοῦ λάτρου της, τὸ πνεῦμα του ὅμως; Ήταν περιπταται διαρκῶς εἰς τὴν γῆν ἡτις τὸν ἐνέπνευσε, πέριξ τῶν ἀθανάτων μνημείων, ἀτινα ὑπῆρχαν τῆς ὥσπιτος ζωῆς του οἱ μεγαλοπρεπεῖς στυλοθέται.

ΔΙΚ.

1) Ἡ κηδεία τοῦ μεγάλου νεκροῦ ἐγένετο ἀνταξίᾳ τῆς φιλολογικῆς του δόξης, τῇ 20/2 Μαρτίου ἐν συρροῇ πολλοῦ κόσμου. Μεταξὺ τῶν στεφάνων διεκοίνετο ὁ τῆς Ἐλληνικῆς Κυβερνήσεως φέρων τὴν ἐπιγραφὴν «ἡ Ἐλλὰς εἰς τὸν Ἰωάννην Μωρεᾶ», ὃ τοῦ Ἐθν. Πανεπιστημονίου. Εἰς τὸ κοιμητήριον Ρέτε Lachaise καὶ παρὰ τὸν κλίβανον ἐντὸς τοῦ ὅποιου ἐπέστησεν νὰ καῆ τὸ σῶμα τοῦ ποιητοῦ ἐξεφωνήθησαν πολλοὶ λόγοι. Ωμῆσαν οἱ Ἀκαδημαϊκοὶ Ἰονίου Κλαρεστή καὶ Μαρίνιος Μπαρόζες, οἱ Λέων Διέρξ, Σιβέ, Κάρολος Μωρίς, Πώλ Φώρ, Ἐρέστος Ρεύγκα καὶ ὁ κ. Βαλσαμάκης ἐκ μέρους τῶν Ἐλλήνων φιλοτεῖτῶν.

Ο Ἐλλην ἐπιτερομένος κ. Λεβίδης ὠμήσησε ἐκ μέρους τῆς Ἐλλην. Κυβερνήσεως, εἰπὼν δτι ἡ Ἐλλὰς εἴνε ὑπερήφανος, διότι ὁ Μωρεᾶς ἔγειρε γαλλικὴ δόξα. Ο ποιητὴς μεταβίβασε Γαλλίαν, δὲν ἔχειν εἰς ἔνην χώραν.

Ἐνγλώττως ὁ διπονογός τῆς Παιδείας Barthou ἀπεκτιρέτησε τὸν νεκρὸν ἐκ μέρους τῆς Γαλλ. Κυβερνήσεως.

— Ο μέγας ποιητής — εἰπεν — ἀπέθανεν ὡς ἥρως, δεικνύων μέχρι τῆς παραμονῆς τοῦ μοιραίου γεγονότος καταπλήσσουσαν δύναμιν θελήσεως καὶ διαγεστάτην διάνοιαν. Ο Ζάν Μωρεᾶς ἔλαβε παρὰ τῆς Γαλλίας τὸν τίτλον τοῦ πολέτου διὰ τὸν ὄποιον ἦτο ὑπερήφανος, ἀλλ ἐις ὄγκαλλαγμα ἐδικενεὶς τὴν Γαλλίαν τὴν πί-

στιν, τὴν καρδίαν καὶ τὴν μεγαλοφυΐαν του.

Ἐγινε κατόπιν ἡ καῦσις τοῦ νεκροῦ, καίτοι ἡ οἰκογένειά του τηλεγραφικῶς παρεκάλεσεν γὰρ μεταφρεσθῆ τὸ σῶμά του εἰς Ἀθήνας διὰ τὰ ταρῆ εἰς τὸν οἰκογενειακὸν τάφον. Ἡ Γαλλ. Κυβέρνησις ἐσεβάσθη τὴν ὑστάτην θέλησιν τοῦ ποιητοῦ. Πρὸ τοῦ κλιβάνου ἡ κ. Σιλβίαν ἀπήγγειλε στίχους ἐκ τῆς «'Ιφιγένειας».

Τὰ ἔργα τοῦ Μωρεᾶς εἶναι τὰ ἔξης : «Les Syrtes» (ποιήματα) 1884. — «Les Cantilénes» (ποιήματα) 1886. — «Te thé chez Miranda» (μυθιστόρημα) συνεγάσας τοῦ Πώλ Άδαμ 1886. — «Les demoiselles Goubert» (μυθιστόρημα) συνεγάσας Πώλ Άδαμ 1887. — «Les premières armes du Symbolisme» (ἐπιστολαὶ καὶ προκήρυξις) 1889. — «Le Pelerin passionné» (ποίησις) 1891. — «Autant en emporte le vent. 1893. — «Eriphyle» (ποίημα) 1894. — «Sylves nouvelles» 1899. — «Jean de Paris» (τέξτο rejeuni) 1898. — «Les Stances» (1 καὶ 2 βιβλίον) τῷ 1899, Τὰ λοιπά 4 βιβλία τῷ 1901. — «Feuilllets» 1902. — «Le voyage de Gréce» 1902. — «Iphigenie» (τραγωδία εἰς πέντε παράξεις παρασταθεῖσα τὸ πρῶτον ἐν Ογάρη εἰς τὸ ἀρχαῖον θέατρον τῇ 24 Αὐγούστου 1903 καὶ εἰς τὸ Odeon τῶν Παρισίων τὸν Οκτώβριον τῷ 1903). — «Contes de la Vieille France» 1904. — «Esquisses et Souvenirs».

Ἐκτὸς τῶν εἰς τόμους ἀνωτέρω ἐκδόσεων ὁ Μωρεᾶς ἐδημοσίευσε εἰς περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδας πλεῦτα ἀρθρα, ἐν οἷς εἰς τὸ Figaro, τὴν Echo de Paris, Review indépendante, La plume, Mercure de France, Gazette de France, Le Temps κλπ.

Περὶ τοῦ Μωρεᾶς ἔγραψαν κατὰ καιρούς πολλοὶ ἐπιφανεῖς Γάλλοι φιλολόγοι καὶ κοιτικοί, ἐν οἷς οἱ Barrés, οἱ Baragnon, Beaunier, Meunier, Faguet, Fénéon, Anatole France, Gaubert, J. de Gourmont, Mauclair, Mendés, Retté, Souday καὶ ἄλλοι.

Αλλὰ καὶ ἡ εἰκονογραφία ἀπησκολήθη πολὺ μὲ τὸν Μωρεᾶς. Καλλιέργαι καράτιστοι ἀπεικόνισαν τὴν ἐκφραστικὴν φυσιογνωμίαν του. Ο Cazals, ο Cohl, ο Sem, ο Gauguin, ο Vallotton, ο Estoppey, ο A. de la Gandara, ἥν καὶ δημοσιεύομεν. Εἶναι διὰ μολυβδόδος, ἐγένετο τῷ 1899, τὴν εἰλευθερίην δὲ τὸ διοίκηση Σαλόν. Εἰκόνα τοῦ Μωρεᾶς ἐδημοσίευσεν ἡ «Πινακοθήκη» εἰς τὸν Γ' τόμον ἐν σελ. 191.

Ο Ιονίος Κλαρεστή ἐδήλωσεν εἰς τὸν ποιητὴν ἡμέρας τινὰς ποὺν ἀποθάγη, δτι ἡ «'Ιφιγένεια» ὠδισμένως θὰ παιχθῇ εἰς τὴν «Γαλλικὴν κωμῳδίαν».

Ο «Άλας» τοῦ θὰ παρασταθῇ καὶ αὐτός. Άλ σπουδαιότεραι Γαλλικαὶ ἐφημερίδες δημοσιεύουσαν μαρούς νεκρολογίας περὶ τοῦ θαρόντος ποιητοῦ. Ο «Χρόνος» γράφει δτι ὁ θάνατος τοῦ Μωρεᾶς πλήττει τὴν Γαλλίαν πολίησιν διὰ τοῦ σκληροτέρου πένθους ἐξ ὅσων τὴν ποσοσθέατον ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Παύλου Βερλαΐν.

Ο «Φιγαώ» γράφει : «Μᾶς τὸν εἰλογή στελλή αἱ Μούσαι τοῦ Υμητοῦ διὰ βοηθήση τὸν ἀγῶνα τῶν Μούσων τῆς Γαλλίας, εἰς ἐποχὴν καθ' ἥν οἱ ποιηταὶ τοῦ Παρνασσοῦ μας ἡσαν διηγον κονδασμένοι».

Ο «Γαλάτης» γράφει δτι ἡτο ἐκ τὸν καλλιέργων ποιητῶν, ἐξ ὅσων ἔσχεν ἡ Γαλλία ἀπὸ τριακοντατέτας».

Η «Εφημερίς» γράφει : Θὰ ἐχειμάζοντο δλα τὰ δάκρυα τῶν Μούσων καὶ τῶν Χάριτων, τῶν νυμφῶν τοῦ Σηκουάνα καὶ τῶν ήρωαδῶν τοῦ Εὐρυπίδου διὰ τὰ θρηνήσουν τὸν ἀγνὸν καὶ μεγάλον Ζάν Μωρεᾶς, δτις κατόπιν βραδεῖας καὶ δεξιεῖας ἀγωνίας ἀπέθανε μειδιῶν πρὸς τὸν θάνατον».

Ο Μωρεᾶς κατατείπει ἀνέκδοτον ἔργασιαν. Αφῆκε εἰς πεδὸν ἔργα τινά, ἔκαμψε δὲ διορθώσεις τυπογραφικῶν δοκιμῶν μας σειρᾶς τῶν «Variations sur la Vie et les Livres», δτε προσεβλήθη ἐξ ἡμιπληγίας. Εσκέπτετο γράψη ἐπίσης μελέτην περὶ Ποιητῶν.